

Ewa Markowska-Bzducha

Wyższa Szkoła Ekonomii, Turystyki i Nauk Społecznych w Kielcach

MOŻLIWOŚCI INWESTYCYJNE UNIJNIYCH SAMORZĄDÓW W LATACH 2005–2008

Streszczenie: Celem niniejszego opracowania jest analiza zmian w poziomie własnego potencjału inwestycyjnego samorządów terytorialnych 27 krajów UE. Dla zapewnienia porównywalności danych analizowane kategorie gospodarki finansowej samorządów przedstawiono w ujęciu *per capita*. Badaniem objęto lata 2005–2008. Podstawę rozważań stanowiły dane pozyskane z Eurostatu.

Przeprowadzona analiza pokazała, iż w ciągu badanych 4 lat w większości krajów nastąpił co prawda wzrost możliwości inwestycyjnych samorządów, jednak miał on miejsce w pierwszych latach badanego okresu. W ostatnim, 2008 r., który był jednocześnie pierwszym rokiem kryzysu gospodarczego, w większości badanych krajów nastąpiło obniżenie tempa wzrostu samorządowych dochodów i zwiększenie tempa wzrostu bieżących wydatków, a w rezultacie spadek własnego potencjału inwestycyjnego samorządów.

Słowa kluczowe: potencjał inwestycyjny, dochody, bieżące wydatki

1. Wstęp

W badaniach podejmujących problematykę finansów i gospodarki jednostek samorządu terytorialnego jednym z podstawowych zagadnień, o kluczowym znaczeniu dla rozwoju lokalnego i regionalnego, są możliwości samorządów w zakresie działalności inwestycyjnej. O ich rozmiarach decydują przede wszystkim dochody jednostek samorządu terytorialnego, których wzrost zwiększa również potencjalne środki na cele inwestycyjne, następnie koszty realizacji bieżących zadań, a także dostępność zewnętrznych źródeł finansowania.

W literaturze przedmiotu dla skwantyfikowania możliwości inwestycyjnych samorządu terytorialnego stosuje się określenie potencjału inwestycyjny¹. Potencjał to zasób możliwości, mocy, zdolności wytwórczej tkwiący w czymś; sprawność, wydajność, możliwość, zwłaszcza państwa w jakiejś dziedzinie, np. gospodarczej, woj-

¹ T. Kaczor, M. Tomalak, *Potencjał inwestycyjny jednostek samorządu terytorialnego*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Warszawa 2000, s. 9 i nast.; T. Lubińska, M. Będzieszak, *Własny potencjał inwestycyjny jako miara pozycji wydatkowej gmin*, w: *Budżet państwa i samorządów, decentralizacja – oświata*, red. T. Lubińska, Difin, Warszawa 2005, s. 66 i nast.

skowej². Potencjałem inwestycyjnym jednostki samorządu terytorialnego są środki pochodzące z jej budżetu, które może ona przeznaczyć na zadania inwestycyjne – dochody ogółem pomniejszone o bieżące wydatki oraz wydatki na obsługę zadłużenia (raty kapitałowe i odsetki), a zatem wolne środki netto. Jest to tzw. potencjał własny, który powiększony o nadwyżkę budżetową z lat ubiegłych, przychody z prywatyzacji majątku jednostki oraz zobowiązania możliwe do zaciągnięcia w badanym okresie, stanowi łączny potencjał inwestycyjny jednostki samorządu terytorialnego³. Poziom zobowiązań determinują ustawowe limity, zdolność kredytowa danej jednostki samorządu oraz jej skłonność do zadłużania. Jednostki bardziej ostrożne w tym zakresie będą zatem dysponowały mniejszym potencjałem inwestycyjnym.

W długim okresie o możliwościach inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego przesądza jednak ich potencjał własny, gdyż zakres korzystania ze zwrotnych źródeł finansowania jest ograniczony. Szansą na zwiększenie ich potencjału inwestycyjnego jest zatem przede wszystkim wzrost potencjału własnego, wykreowany przez wzrost dochodów lub/i redukcję bieżących wydatków. Potencjał własny jest określany długookresową miarą zdolności inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego, zaś potencjał inwestycyjny krótkookresową⁴.

Samorząd terytorialny jest postrzegany jako najważniejszy podmiot współkształtujący i oddziałujący na przestrzeń społeczno-ekonomiczną w skali lokalnej i regionu⁵, zaś inwestycje samorządowe jako „koło zamachowe” gospodarki w warunkach kryzysu⁶. Celem niniejszego opracowania jest analiza zmian w poziomie własnego potencjału inwestycyjnego samorządów terytorialnych 27 krajów Unii Europejskiej w latach 2005–2008. Dla realizacji tak sformułowanego celu w kolejnych częściach opracowania dokonano analizy zmian podstawowych dla oceny własnego potencjału inwestycyjnego kategorii gospodarki finansowej badanych samorządów – dochodów ogółem, wydatków bieżących oraz wolnych środków netto. W celu zapewnienia porównywalności danych przedstawiono je w ujęciu *per capita* (tabela 1–3). Podstawę rozważań stanowiły informacje pozyskane z Eurostatu.

² *Słownik wyrazów obcych*, red. E. Sobol, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1995, s. 888.

³ T. Kaczor, M. Tomalak, *Potencjał inwestycyjny jednostek...*, dz. cyt., s. 9 i nast.

⁴ Tamże, s. 12–13.

⁵ D. Korenik, S. Korenik, *Stosunki samorządowo-bankowe a rozwój społeczno-ekonomiczny w przestrzeni*, Wydawnictwa Fachowe CeDeWu, Warszawa 2007, s. 5; *Zarządzanie rozwojem lokalnym – studium przypadków*, red. R. Bról, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 1998, s. 9–16; T. Dziurbejko, *Planowanie rozwoju gminy jako instrument pozyskiwania funduszy pomocowych Unii Europejskiej*, Difin, Warszawa 2006, s. 60–68.

⁶ S. Owsiak, *Polityka finansowa państwa w warunkach kryzysu gospodarczego z perspektywy samorządu terytorialnego w Polsce*, w: *Samorząd terytorialny w zintegrowanej Europie*, red. B. Filipiak, A. Szewczuk, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 526, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2009, s. 7–25.

2. Dochody samorządowe

W tabeli 1 przedstawiono poziom i dynamikę dochodów ogółem badanych samorządów w latach 2005–2008. Analiza zawartych w niej danych pokazuje, że w badanych latach w każdym z 27 krajów nastąpił wzrost dochodów jednostek samorządu

Tabela 1. Dochody unijnych samorządów w latach 2005–2008 (*per capita* w euro)

Wyszczególnienie	2005	2006		2007			2008		
	euro	euro	Rok poprzedni = 100 (%)	euro	Rok poprzedni = 100 (%)	Rok 2005 = 100 (%)	euro	Rok poprzedni = 100 (%)	Rok 2005 = 100 (%)
UE-27	2 500	2 648	106	2 809	106	112	2 842	101	114
Austria	2 293	2 362	103	2 472	105	108	2 596	105	113
Belgia	1 947	2 005	103	2 097	105	108	2 166	103	111
Bułgaria	175	230	131	269	117	153	323	120	184
Cypr	382	372	97	384	103	100	400	104	105
Dania	12 712	13 485	106	13 383	99	105	14 068	105	111
Estonia	757	909	120	1 081	119	143	12 46	115	165
Finlandia	5 701	6 088	107	6 494	107	114	6 939	107	122
Francja	2 937	3 083	105	3 220	104	110	3 306	103	113
Grecja	444	491	110	522	106	117	578	111	130
Hiszpania	1 247	1 403	112	1 478	105	119	1 436	97	115
Holandia	4 913	5 036	102	5 317	106	108	5 555	104	113
Irlandia	2 537	2 828	111	3 003	106	118	3 151	105	124
Litwa	493	573	116	678	118	138	875	129	178
Luksemburg	3 270	3 575	109	3 864	108	118	4 131	107	126
Łotwa	526	711	135	931	131	177	1 091	117	207
Malta	77	78	102	79	101	103	79	100	102
Niemcy	1 966	2 075	106	2 208	106	112	2 272	103	116
Polska	837	958	114	1 093	114	131	1 327	121	158
Portugalia	842	888	105	925	104	110	952	103	113
Republika Czeska	1 153	1 290	112	1 435	111	124	1 617	113	140
Rumunia	260	378	145	541	143	208	567	105	218
Słowacja	481	518	108	608	118	127	647	106	135
Słowenia	1 234	1 335	108	1 421	106	115	1 553	109	126
Szwecja	8 193	8 549	104	8 952	105	109	8 951	100	109
Węgry	1 091	1 084	99	1 164	107	107	1 218	105	112
Wielka Brytania	3 823	4 101	107	4 300	105	112	3 893	91	102
Włochy	3 578	3 664	102	3 953	108	110	4 007	101	112

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z Eurostatu.

terytorialnego w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Łączne dochody samorządowe krajów UE-27 rosły w każdym roku i w rezultacie w ciągu badanych czterech lat wzrosły o 14%. Istotna część tego wzrostu przypadała na 2006 i 2007 r. W 2008 r. omawiane dochody wzrosły tylko o 1% w stosunku do roku poprzedniego, należy jednak pamiętać, że był to pierwszy rok kryzysu.

Najbardziej dynamiczny wzrost dochodów samorządowych w badanym okresie odnotowano w nowych krajach członkowskich Unii Europejskiej – ponad 100% w przypadku Rumunii i Łotwy, ponad 50% w przypadku Bułgarii, Litwy, Estonii i Polski. O 40% wzrosły dochody samorządów Republiki Czeskiej, o 35% – Słowacji. W każdym z badanych lat wymienione kraje charakteryzowała wysoka dynamika wzrostu dochodów samorządowych.

Najmniejszy wzrost omawianych dochodów w ciągu badanych czterech lat – poniżej 10% – miał miejsce w Wielkiej Brytanii (o 2%), na Cyprze (o 5%) oraz w Szwecji (o 9%). Cypr był w 2006 r. jednym spośród dwóch krajów, w których nastąpił niewielki spadek analizowanych dochodów w porównaniu do roku poprzedniego. Drugim były Węgry. W 2007 r. niewielki spadek dochodów samorządowych miał miejsce jedynie w Danii, zaś w 2008 r. w Hiszpanii i Wielkiej Brytanii. Dochody brytyjskich samorządów spadły w porównaniu do poziomu z roku 2007 o 9%. W 2008 r. w przypadku 14 krajów tempo wzrostu dochodów samorządowych było niższe niż w dwóch poprzednich latach.

Analizując dane zawarte w tabeli 1, należy zwrócić również uwagę na zróżnicowanie poziomu dochodów samorządowych *per capita*. W każdym roku najwyższe dochody miały samorzady Danii, a najniższe Malty. W ciągu badanych czterech lat nastąpiło zwiększenie rozpiętości pomiędzy tymi wielkościami. W 2006 r. dochody samorządowe na mieszkańca Danii wynosiły 165 razy tyle, co analogiczne na Malcie, a w 2008 r. – 178 razy więcej.

3. Wydatki bieżące samorządów

W tabeli 2 przedstawiono poziom i dynamikę wydatków bieżących unijnych samorządów. Podobnie jak w przypadku dochodów, tu również miał miejsce wzrost, który był udziałem 26 krajów. Wyjątek stanowiła Wielka Brytania, w której istotny spadek samorządowych wydatków bieżących w 2008 r. w porównaniu do roku poprzedniego, spowodował, iż osiągnęły one poziom z 2005 r.

Łącznie samorządowe wydatki bieżące krajów UE-27 rosły w każdym roku i w rezultacie w ciągu badanych czterech lat wzrosły o 12%, czyli nieco poniżej poziomu tempa wzrostu dochodów ogółem (tabela 1). Oznacza to, że działalność bieżąca nie skonsumowała całego wzrostu dochodów samorządowych. Ta korzystna prawidłowość dotyczyła 17 krajów w badanym okresie. W 2006 i 2007 r. wystąpiła w 14 krajach. W 2008 r., w rezultacie obniżenia dynamiki dochodów w wielu krajach i zwiększenia dynamiki wydatków bieżących, już tylko w przypadku 5 krajów tempo wzrostu dochodów samorządowych ogółem było wyższe niż tempo wzrostu

wydatków bieżących. W całym badanym okresie omawiana relacja najkorzystniej kształtowała się w przypadku Bułgarii, Litwy, Łotwy i Rumunii, a najbardziej niekorzystnie w przypadku Hiszpanii, Portugalii i Malty. Znalazło to odzwierciedlenie w dynamice wolnych środków.

Tabela 2. Wydatki bieżące* unijnych samorządów w latach 2005–2008 (*per capita* w euro)

Wyszczególnienie	2005	2006		2007			2008		
	euro	euro	Rok poprzedni = 100 (%)	euro	Rok poprzedni = 100 (%)	Rok 2005 = 100 (%)	euro	Rok poprzedni = 100 (%)	Rok 2005 = 100 (%)
EU-27	2 229	2 344	105	2 444	104	110	2 504	102	112
Austria	2 098	2 167	103	2 280	105	109	2 406	106	115
Belgia	1 761	1 809	103	1 867	103	106	1 938	104	110
Bułgaria	155	179	116	201	112	130	249	124	160
Cypr	264	267	101	276	103	105	285	103	108
Dania	12 376	13 108	106	13 006	99	105	13 708	105	111
Estonia	676	746	110	885	119	131	1 067	121	158
Finlandia	5 392	5 659	105	5 995	106	111	6 395	107	119
Francja	2 362	2 475	105	2 629	106	111	2 732	104	116
Grecja	360	385	107	398	103	111	439	110	122
Hiszpania	1 032	1 116	108	1 233	110	120	1 297	105	126
Holandia	4 276	4 320	101	4 596	106	107	4 847	105	113
Irlandia	1 413	1 566	111	1 689	108	120	1 768	105	125
Litwa	449	514	115	559	109	125	706	126	157
Luksemburg	2 332	2 458	105	2 563	104	110	2 849	111	122
Łotwa	473	637	135	733	115	155	908	124	192
Malta	57	58	100	59	103	103	61	104	107
Niemcy	1762	1818	103	1 867	103	106	1 939	104	110
Polska	712	793	111	886	112	125	1 094	123	154
Portugalia	602	659	110	708	107	118	733	104	122
Republika Czeska	933	1 058	113	1 101	104	118	1 288	117	138
Rumunia	225	303	134	398	131	177	466	117	207
Słowacja	392	440	112	507	115	129	522	103	133
Słowenia	1 011	1 073	106	1 136	106	112	1261	111	125
Szwecja	7 493	7 892	105	8 230	104	110	8 251	100	110
Węgry	984	975	99	1 015	104	103	1 073	106	109
Wielka Brytania	3 600	3 769	105	3 983	106	111	3 598	90	100
Włochy	3 322	3 507	106	3 458	99	104	3 624	105	109

* Wydatki te obliczono jako różnicę między wydatkami ogółem a wydatkami kapitałowymi; zawierają one zatem również wydatki na obsługę długu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z Eurostatu.

Podobnie jak w przypadku dochodów unijnych samorządów na mieszkańca, także w wielkości przedstawionych w tabeli 2 wydatków bieżących występuje znaczne zróżnicowanie. Gdyby nawet odrzucić skrajne wielkości dla Danii i Malty, to i tak najwyższe wtedy wydatki bieżące szwedzkich samorządów były wielokrotnie wyższe od najniższych, dotyczących samorządów Bułgarii – w 2006 r. 48 razy, w 2007 r. – 41, a w 2008 r. – 33. W tym wypadku rozpiętość pomiędzy omawianymi wielkościami zmniejszyła się w rezultacie dynamicznego wzrostu wydatków bieżących bułgarskich samorządów w badanym okresie.

4. Wolne środki netto – własny potencjał inwestycyjny samorządów

W tabeli 3 przedstawiono dane dotyczące wolnych środków netto w budżetach unijnych samorządów w latach 2005–2008. Środki te to nieskonsumowana przez działalność bieżącą (uwzględniającą obsługę długu) część dochodów ogółem. Ich poziom informuje nie tylko o możliwościach inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego, ale także o zdolności do zaciągania i obsługi długu, a zatem do finansowania wydatków inwestycyjnych zarówno ze środków własnych, jak i zwrotnych źródeł finansowania⁷.

Analiza zawartych w tabeli 3 danych pokazuje, iż w badanym okresie w większości krajów nastąpił wzrost możliwości inwestycyjnych samorządów. Najwyższy – ponad 200% – miał miejsce w przypadku Litwy, Bułgarii i Łotwy. O ponad 190% wzrosły wolne środki w budżetach rumuńskich samorządów, o 120% w budżetach samorządów Estonii. W pozostałych krajach wzrost ten był niższy i wynosił od 86% dla Polski do 7% dla Danii. W Szwecji i Francji omawiany wskaźnik pozostał w badanym okresie na niezmiennym poziomie. W przypadku pięciu krajów nastąpił spadek poziomu wolnych środków w samorządowych budżetach: największy w Hiszpanii – o 35%, w Portugalii – o 9%, na Cyprze – o 3% i w Austrii – o 2%.

W przypadku większości krajów (16) najlepszym rokiem pod względem dynamiki wolnych środków był 2006 r., dla 9 krajów – 2007 r., a jedynie dla dwóch – Cypru i Portugalii – 2008 r. W 2006 r. spadek poziomu wolnych środków w stosunku do roku poprzedniego miał miejsce w 5 krajach, najgłębszy we Włoszech – o 39%. W 2007 r. analogiczny spadek był udziałem samorządów 6 krajów. Najgłębszy (o 14%) dotyczył Hiszpanii. W 2008 r., w rezultacie niekorzystnych zmian w dynamice dochodów i bieżących wydatków, nastąpił spadek poziomu wolnych środków w budżetach samorządowych 17 krajów, najgłębszy ponownie w Hiszpanii – o 43%. Dla 18 krajów 2008 r. był najgorszym rokiem badanego okresu pod względem dynamiki wolnych środków.

⁷ J. Szolno-Koguc, *Wybrane wskaźniki kondycji finansowej jednostek samorządu terytorialnego*, w: *Samorząd terytorialny w zintegrowanej Europie*, t. 2, red. B. Filipiak, A. Szewczuk, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2006, s. 272.

Tabela 3. Wolne środki netto w budżetach unijnych samorządów w latach 2005–2008
(*per capita* w euro)

Wyszczególnienie	2005	2006		2007			2008		
	euro	euro	Rok poprzedni = 100 (%)	euro	Rok poprzedni = 100 (%)	Rok 2005 = 100 (%)	euro	Rok poprzedni = 100 (%)	Rok 2005 = 100 (%)
EU-27	271	304	112	365	120	135	337	92	124
Austria	195	195	100	192	98	98	190	99	98
Belgia	186	196	105	230	117	123	228	99	122
Bułgaria	20	51	252	67	132	334	74	110	366
Cypr	118	105	89	108	103	91	115	107	97
Dania	335	377	112	377	100	113	360	95	107
Estonia	81	163	201	196	120	242	177	91	220
Finlandia	308	429	139	499	116	162	544	109	176
Francja	575	608	106	591	97	103	574	97	100
Grecja	85	106	125	124	117	146	139	112	164
Hiszpania	215	287	133	245	86	114	139	57	65
Holandia	637	716	112	721	101	113	708	98	111
Irlandia	1 124	1262	112	1 314	104	117	1 383	105	123
Litwa	44	58	132	118	203	268	170	143	385
Luksemburg	937	1117	119	1301	116	139	1282	99	137
Łotwa	54	74	137	198	268	367	183	92	340
Malta	20	21	106	20	96	102	17	87	88
Niemcy	203	257	126	341	133	168	333	98	164
Polska	125	165	132	206	125	164	233	113	186
Portugalia	240	227	95	217	95	90	218	101	91
Republika Czeska	221	233	105	333	143	151	330	99	149
Rumunia	35	75	216	143	190	411	101	71	292
Słowacja	89	78	88	101	130	114	125	124	141
Słowenia	223	262	117	285	109	128	292	102	131
Szwecja	700	657	94	721	110	103	699	97	100
Węgry	106	109	103	149	137	140	145	97	136
Wielka Brytania	224	332	148	318	96	142	295	93	132
Włochy	256	157	61	495	315	193	383	77	150

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z Eurostatu.

Podobnie jak w przypadku dochodów i wydatków bieżących w tabeli 3 zwraca uwagę istotne zróżnicowanie poziomu wolnych środków *per capita* w budżetach samorządowych badanych krajów. W 2005 r. zawierały się one w przedziale od 1124 euro w Irlandii do 20 euro w Bułgarii i na Malcie. W kolejnych latach niezmiennie najwyższy wskaźnik należał do Irlandii, a najniższy do Malty i wynosiły one odpowiednio: w 2006 r. – 1262 euro i 21 euro, w 2007 r. – 1314 euro i 20 euro i w 2008 r. – 1383 euro i 17 euro. Jak widać rozpiętość między nimi rosła. W pierwszym roku

badanego okresu wolne środki w budżetach samorządowych Irlandii stanowiły pięćdziesięciosześciokrotność ich odpowiednika w budżetach maltańskich gmin, a w ostatnim roku osiemdziesięciokrotność. W każdym roku badanego okresu najwyższym poziomem omawianych środków wyróżniały się: Irlandia, Luksemburg, Szwecja, Holandia i Francja, zaś najniższym: Malta, Bułgaria, Rumunia, Słowacja, Litwa, Łotwa, Cypr, Węgry i Grecja.

Wyjątkowo wysoki poziom własnego potencjału inwestycyjnego irlandzkich i luksemburskich samorządów wiąże się z charakterem ich działalności, mają one dość ograniczony zakres kompetencji, a ich wysiłki koncentrują się na finansowaniu infrastruktury i urządzeń użyteczności publicznej. Podobnie jest w przypadku Cypru, Portugalii, Malty oraz Grecji. Władze samorządowe w Irlandii, która zajmuje czołowe pozycje w rankingach krajów UE zestawionych ze względu na poziom samorządowych inwestycji⁸, są odpowiedzialne za realizację krajowych programów inwestycyjnych na ich terenie, szczególnie w obszarze infrastruktury transportowej i budownictwa mieszkaniowego. Są to zadania zlecone, na które otrzymują one środki ze szczebla centralnego⁹. Powyższe znalazło odzwierciedlenie w poziomie relacji wolnych środków netto do dochodów samorządowych – tabela 4. Relacja ta jest stosowana do oceny potencjału inwestycyjnego jednostek samorządu terytorialnego. Informuje ona, jaką część dochodów jednostka może przeznaczyć na obsługę zadłużenia i działalność rozwojową. Im wyższy jest poziom omawianej relacji, tym korzystniejsza sytuacja¹⁰.

Analiza zaprezentowanych w tabeli 4 danych pokazuje, iż w krajach, w których samorząd terytorialny ma szerokie kompetencje, większość dochodów pochłania działalność operacyjna. W każdym roku badanego okresu wydatki bieżące konsumowały ponad 90% dochodów samorządowych w przypadku: Danii, Finlandii, Szwecji, Wielkiej Brytanii oraz Austrii. Ponad 80% dochodów pochłaniała, w większości badanych lat, działalność bieżąca samorządów: Belgii, Estonii, Francji, Hiszpanii, Holandii, Litwy, Łotwy, Niemiec, Polski, Słowacji, Słowenii, Węgier i Włoch. Wolne środki netto stanowiły najmniejszy odsetek dochodów samorządowych w Danii, kraju o najwyższym poziomie decentralizacji finansów publicznych i najszerszym zakresie kompetencji samorządów¹¹.

⁸ E. Markowska-Bzducha, *Wydatki samorządów terytorialnych w krajach Unii Europejskiej*, w: *Gospodarka lokalna i regionalna w teorii i praktyce*, red. D. Strahl, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, nr 1124, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2006, s. 560–568.

⁹ *Sub-national government in the European Union. Organisation, responsibilities and finance*, Dexia Editions, France 2008, s. 379–396 oraz 453–464.

¹⁰ J. Szolno-Koguc, *Wybrane wskaźniki...*, dz. cyt., s. 273 i nast.

¹¹ E. Markowska-Bzducha, *Decentralizacja – instrument racjonalizacji finansów sektora publicznego*, w: *Problemy ekonomii, polityki ekonomicznej i finansów publicznych*, t. 2, red. J. Sokołowski, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 39, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2009, s. 183–190.

Tabela 4. Wolne środki netto jako % dochodów unijnych samorządów w latach 2005–2008 (%)

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008
EU-27	11	11	13	12
Austria	9	8	8	7
Belgia	10	10	11	11
Bułgaria	11	22	25	23
Cypr	31	28	28	29
Dania	3	3	3	3
Estonia	11	18	18	14
Finlandia	5	7	8	8
Francja	20	20	18	17
Grecja	19	22	24	24
Hiszpania	17	20	17	10
Holandia	13	14	14	13
Irlandia	44	45	44	44
Litwa	9	10	17	19
Luksemburg	29	31	34	31
Łotwa	10	10	21	17
Malta	26	27	25	22
Niemcy	10	12	15	15
Polska	15	17	19	18
Portugalia	29	26	23	23
Republika Czeska	19	18	23	20
Rumunia	13	20	26	18
Słowacja	19	15	17	19
Słowenia	18	20	20	19
Szwecja	9	8	8	8
Węgry	10	10	13	12
Wielka Brytania	6	8	7	8
Włochy	7	4	13	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w tabelach 1 i 3.

Analizując zmiany w poziomie relacji wolnych środków do dochodów unijnych samorządów, można zauważyć, iż w większości krajów wzrost omawianej relacji w stosunku do roku poprzedniego miał miejsce w drugim i trzecim roku badanego okresu, natomiast w ostatnim roku nastąpił jej spadek, największy w przypadku Rumunii i Hiszpanii. Najlepszym rokiem dla badanych samorządów, pod względem wielkości odsetka dochodów, który mogły one przeznaczyć na inwestycje, był rok 2007.

5. Podsumowanie

Przeprowadzona w opracowaniu analiza, podstawowych dla oceny własnego potencjału inwestycyjnego, kategorii gospodarki finansowej jednostek samorządu terytorialnego w 27 krajach Unii Europejskiej w latach 2005–2008 pozwala na stwierdzenie, iż w ciągu badanych czterech lat w większości krajów nastąpił co prawda wzrost możliwości inwestycyjnych badanych jednostek, jednak miał on miejsce w pierwszych latach badanego okresu. W ostatnim, 2008 r., który był jednocześnie pierwszym rokiem kryzysu gospodarczego, w większości badanych krajów nastąpiło obniżenie tempa wzrostu samorządowych dochodów i zwiększenie tempa wzrostu bieżących wydatków. W rezultacie w 17 spośród 27 badanych krajów w 2008 r., w porównaniu do roku poprzedniego, miał miejsce spadek własnego potencjału inwestycyjnego samorządów, wyrażonego poziomem wolnych środków netto w ich budżetach.

Materiał statystyczny zestawiony w tabelach 1–3 pokazuje również istotne zróżnicowanie podstawowych kategorii gospodarki finansowej samorządów badanych 27 krajów w ujęciu *per capita*. Jest ono głównie rezultatem stopnia decentralizacji zadań i finansów publicznych w poszczególnych krajach oraz wynikającej z niego pozycji samorządów, rodzaju przypisanych im zadań oraz środków na ich realizację¹². Na zróżnicowanie poziomu analizowanych wskaźników istotny wpływ ma również poziom PKB *per capita* w poszczególnych krajach¹³. Stosunkowo niski w nowych krajach członkowskich Unii Europejskiej, skutkował, mimo dynamicznego wzrostu omawianych wskaźników i znacznego stopnia decentralizacji finansów publicznych w tych krajach, niską wartością wskaźników *per capita*.

Literatura

1. Dziurbejko T., *Planowanie rozwoju gminy jako instrument pozyskiwania funduszy pomocowych Unii Europejskiej*, Difin, Warszawa 2006.
2. Kaczor T., Tomalak M., *Potencjał inwestycyjny jednostek samorządu terytorialnego*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Warszawa 2000.
3. Korenik D., Korenik S., *Stosunki samorządowo-bankowe, a rozwój społeczno-ekonomiczny w przestrzeni*, Wydawnictwa Fachowe CeDeWu, Warszawa 2007.
4. Lubińska T., Będzieszak M., *Własny potencjał inwestycyjny jako miara pozycji wydatkowej gmin, w: Budżet państwa i samorządów, decentralizacja – oświata*, red. T. Lubińska, Difin, Warszawa 2005.
5. Markowska-Bzducha E., *Decentralizacja – instrument racjonalizacji finansów sektora publicznego*, w: *Problemy ekonomii, polityki ekonomicznej i finansów publicznych*, t. 2, red. J. Sokołowski, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 39, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2009.

¹² E. Markowska-Bzducha, *Decentralizacja...*, dz. cyt., s. 183–190.

¹³ E. Markowska-Bzducha, *Wydatki samorządów terytorialnych...*, dz. cyt., s. 560–568.

6. Markowska-Bzducha E., *Wydatki samorządów terytorialnych w krajach Unii Europejskiej*, w: *Gospodarka lokalna i regionalna w teorii i praktyce*, red. D. Strahl, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, nr 1124, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2006.
7. *Metody oceny rozwoju regionalnego*, red. D. Strahl, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2006.
8. *Słownik wyrazów obcych*, red. E. Sobol, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1995.
9. *Sub-national government in the European Union. Organisation, responsibilities and finance*, Dexia Editions, France 2008.
10. Szolno-Koguc J., *Wybrane wskaźniki kondycji finansowej jednostek samorządu terytorialnego*, w: *Samorząd terytorialny w zintegrowanej Europie*, t. 2, red. B. Filipiak, A. Szewczuk, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 426, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2006.
11. *Zarządzanie rozwojem lokalnym – studium przypadków*, red. R. Brol, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 1998.

LOCAL GOVERNMENTS' OWN INVESTMENT POTENTIAL IN THE EUROPEAN UNION COUNTRIES

Summary: The aim of this paper is to analyse the changes of the local governments' own investment potential in the European Union countries during the period of 2005–2008. The research was based on the data from Eurostat. The researched categories of the local government finance were presented per capita in order to assure their comparability. The analysis indicates the increase of the investment potential in the examined period. However, this increase appeared in the first years of examined period. In 2008 the growth rate of the local government revenues decreased and the growth rate of their current expenditures increased in the most countries of the European Union. As a result, the local governments own investment potential was reduced.